

ÞÆR

Þær láta sér ekki allt fyrir brjósti brenna og eru ekki síður fimar í sigi úr þyrlunni en karllækarnir, skrifaði Elín Albertsdóttir blaðamaður DV árið 1991. Þær er verið að lýsa framgöngu Ölmú D. Möller og Helgu Magnúsdóttur lækna í þyrlusveit

Landhelgisgæslunnar. Blaðamaður er hrifinn enda ljóst að þær stöllur höfðu tekið sér stöðu sem jafningar karla á sviði mannlífsins sem er sveipað ljóma karlmennsku og hetjuskapar. Alma Möller steig fyrst kvenna inn á þetta svið. Hún hefur í viðtali við *Læknablaðið* sagt frá því að starfsmenn Gæslunnar hafi lagst gegn því að kona myndi bætast í þeirra hóp. Sem rök voru nefndir praktískir hluti sem tengdust fataskiptum og takmarkaðri klósettaðstöðu í þyrlunum. Einnig voru líkamlegir burðir kvenna ekki taldir vera nægir enda reyndi á kraftana í þessu starfi. Til dæmis við sig úr þyrlu og þegar lækna þurftu að bera sjúklinga. „Ég brást við því með að þjálfra vel í ræktinni og ekkert af þessu varð nokkru sinni vandamál,” segir Alma í viðtalinu.

Læknablaðið hefur fengið Önnu Þorbjörgu Þorgrímsdóttur til liðs við sig til að velja og skrifa um kápu myndir á 104. árgangi blaðsins í tilefni 100 ára afmælis Læknafélags Íslands. Myndirnar tengjast þeim efnum sem eru í brennidepli afmælisgreina hvers tölublaðs.

Anna er sagnfræðingur og safnafræðingur og fyrrum stjórnandi Lækningaminjasafnsins.

Myndin á kápu janúarblaðsins

Gísli Víkingsson sérfræðingur á Hafnarsóknastofnun hafði samband við blaðið með þá ábendingu að stórhvelið á kápu janúarblaðsins væri steypireyður en ekki hnúfubakur. Blaðið vill endilega koma þessari 100 ára gömlu leiðréttingu á framfæri en samtímaheimildir segja hnúfubakur. Gísli segir það algengt í eldri heimildum að ruglað sé saman hvalategundum, hvalir nokkuð sjaldséðir og dagar Google ekki runnir upp.

Gísli sendi okkur nokkur orð til glöggvunar á steypireyði sem er engin smásmíði:

„Steypireyður (*Balaenoptera musculus*) er stærsta dýr jarðar og getur náð allt að 33 metra lengd, 190 tonna þyngd og 90-100 ára aldri. Hún er útbreidd í öllum heimshöfum en sjaldgæf víðast hvar vegna ofveiða á seinni hluta 19. aldar og fram eftir 20. öld. Hér við land voru veiddar um 6500 steypireyðar frá norsku landstöðvunum á Vestfjörðum og Austfjörðum 1883-1915 og gengu þær veiðar nærri stofninum. Tegundin hefur ver-

ið alfriðuð frá 1960 og er stofnstærðin við Ísland nú talin vera um 1000 dýr. Tegundin hefur því engan veginn náð sér eins vel á strik eftir ofveiðar aldamótanna 1900 og náfrænka hennar langreyðurin sem telur um 40.000 dýr.

Steypireyður er eins og aðrar reyðarhvalategundir með frekar smá bægslu (framlimi), sérstaklega í samanburði við hnúfubak sem einkennist af mjög löngum bæglum. Þá er ofanverður haus steypireyðar blágrár, sléttur og breiður með kjöl fyrir miðju en haus hnúfubaks er dekkri, hnubbóttur og oft ásetinn hrúðurkórlum. Þar fyrir utan er svo stærðin sem sést svo sem ekki vel á myndinni en kemur fram í texta. Hnúfubakurinn verður mest um 17 m langur.“

Enginn efaðist um læknisfræðilega hæfni kvennanna. Sú umræða er líklegri til að hafa heyrst þegar konur fóru að hasla sér völl sem lækna á Íslandi. Kristín Ólafsdóttir útskrifaðist sem lækni frá Háskóla Íslands árið 1917 fyrst kvenna. Það þurfti kjark, þor og getu til þess að breyta hugmyndum samfélagsins um hlutverk kvenna. Slíkar breytingar gátu oft tekið töluverðan tíma. Þannig liðu 80 ár frá því að Katrín Thoroddsen barnalækni mætti fyrst kvenna á aðalfund LÍ árið 1927 þar til Birna Jónsdóttir röntgenlækni var fyrst kvenna valin formaður félagsins. Vígín falla eitt af öðru. Þróun undanfarinna ára hefur verið ör. Í dag er þriðjungur lækna konur og hlutfall þeirra mun aukast enda stunda fleiri konur en karlar nám við læknaeild.

Myndin af Ölmú Möller lækni í þyrlusveit Landhelgisgæslunnar er tekin af Gunnari V. Andréssyni ljósmyndara 20. september 1991 við sigæfingu í hljóðum Helgafells sunnan Hafnarfjarðar.

Anna Þorbjörg Þorgrímsdóttir

Læknablaðið

THE ICELANDIC MEDICAL JOURNAL

www.laeknabladid.is

Hlíðasmára 8
201 Kópavogi
sími 564 4104

Útgefandi

Læknafélag Íslands
Læknafélag Reykjavíkur

Ritstjörn

Magnús Gottfréðsson,
ritstjóri og ábyrgðarmaður
Elsa B. Valsdóttir
Gerður Gröndal
Hannes Hrafnkelsson
Magnús Haraldsson
Sigurbergur Kárasón
Þórdís Jóna Hrafnkelsdóttir

Tölfræðilegur ráðgjafi

Thor Aspelund

Ritstjórnarfulltrúi

Védis Skarphéðinsdóttir
vedis@lis.is

Blaðamaður

Hávar Sigurjónsson
havar@lis.is

Auglýsingastjóri og ritari

Esther Ingólfssdóttir
esther@lis.is

Umbrot

Sævar Guðbjörnsson
saevar@lis.is

Upplag

2000

Prentun, bókband

og pökkun
Prenttækni ehf.
Vesturvör 11
200 Kópavogi

Áskrift

14.900,- m. vsk.
Lausasala
1490,- m. vsk.

© Læknablaðið

Læknablaðið áskilur sér rétt til að birta og geyma efni blaðsins á rafrænu formi, svo sem á netinu. Blað þetta má eigi afrita með neinum hætti, hvorki að hluta né í heild, án leyfis.

Fræðigreinar Læknablaðsins eru skráðar (höfundar, greinarheiti og útdrættir) í eftirtalda gagnagrunna: Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition, Scopus og Hirslna, gagnagrunn Landspítala.

The scientific contents of the Icelandic Medical Journal are indexed and abstracted in Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition and Scopus.

ISSN: 0023-7213